

Ministerie van Buitenlandse Zaken

AFDELING VERBINDINGEN Division des Télécommunications Télécommunications Division

Bezuidenhoutseweg 67, 2594 AC 's-Gravenhage

Telefoon 484824/471166

Dir	Visie
Ag no	
Dossier	

CODE BERICHT

DATUM/TIJD ONTVANGST : 14/11/89 - 12:11
 REFERENTIENUMMER : boni461/ 22706

gs m r t s ps plvs dgpz ap amad ahpz dvl,-/wo ac
 dges dgis,-/sa plvdgis advdgis plan aod
 dav avv des drw deu,-/bur dio/dpv,-/afdn jura cm daz dmp
 s berl. oost

@#/
 confidencieel

CONFIDENTIEEL

afkomstig van bonn
 bestemd voor min v bz
 mede voor berlijn/oost

ontving onder nr 36 volgend bericht van mmcg berlijn(west)

q u o

onderwerp : berlijn 9 november 1989 - de muur verliest
 haar relevantie.

s a m e n v a t t i n g

het verwachte maar qua timing plotselinge besluit op 9 november jl. van de ddr staats- en partijleiding de grenzen naar de bondsrepubliek en berlijn (west) te openen overviel de stad en storte haar in een emotioneel geladen chaotisch weekeinde dat het karakter droeg van een volksfeest. het inhumane monsterlijk bouwwerk dat de stad sedert 13 augustus 1961 meer dan 28 jaar verdeelde had in regerend burgermeester mompers woorden "haar relevantie verloren". wel blijft het vooralsnog bestaan als symbool van de staatsgrens der ddr. incidenten aan de brandenburger tor bevestigden haar onaantastbaarheid op dat symbolieke punt als bewijs van de staatkundige en internationaal rechtspersoonlijke identiteit van de ddr. het besluit van de ddr beperkte zich dan ook de uitreisbaarheid van haar eigen burgers., er kwam geen wijziging in de regels voor inreis/bezoeken van buiten daarbij ingesloten vanuit de bondsrepubliek of berlijn (west).

de desparate vlucht naar voren lijkt vooralsnog geslaagd. het aantal bezoekers dat besloot te blijven bleef ver onder de verwachtingen (meest familiehereniging) en sommigen die in eerdere vluchtgolven kwamen besloten terug te keren.

de situatie dwong tot samenwerking tussen overheid, openbare diensten en zelfs politieke leiding van beide stadsdelen die ongehoord en in strijd met de vastgelegde regels (aan beide zijden) was. er werd pragmatisch en in een zeer coöper-

CONFIDENTIEEL

3. Over de inhoud van, of een reactie op, een codeber. mag nimmer ongerubriceerd (telex, telefoon, telefax) worden gecorrespondeerd.
 4. Dossiers, welke codeber. bevatten, dienen veilig te worden opgeborgen.

2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend door de afdeling Verbindingen worden vervaardigd, aanvragen ist. 4836.

1. Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

Dir	Visie
Ag. no	
Dossier	

refno. 22706

- 2 -

CODE BERICHT

CONFIDENTIEEL

tieve geest door beide zijden samengewerkt. deze samenwerking zal zich onder druk van de omstandigheden moeten verdiepen. ook anderszinds zal het besluit vele problemen met zich brengen. een dat zich opdringt is de gevolgen voor de ddr economie. een grondige monetaire sanering op korte termijn lijkt onontkoombaar.

nochthans waren er misklanken., hoofdzakelijk aan deze zijde waar het drammen op het thema "wiedervereinigung" leidde tot onmin in het huis van afgevaardigden en een scherpe woordenwisseling tussen regerend burgermeester momper en bondskanselier kohl. de vele vraaggesprekken met de bezoekers uit het oosten bevestigde echter dat dit vooralsnog geen actueel thema voor hen is.

onderstaand volgt een algemene impressie alsmede enkele specifieke elementen die van belang zijn.

v e r s l a g

"ab sofort" was het antwoord van sed politburolid verantwoordelijk voor voorlichting schabowski, na afloop van de vergadering van het centraal comite op 9 dezer op de vraag wanneer de zojuist door hem bekend gemaakte regeling voor reizen naar de bondsrepubliek en west-berlijn in kracht zou treden. een regeling die hij bij de aanwezige pers reeds bekend veronderstelde maar zelf duidelijk nmiert in detail kende. ook de grenstroepen waren onvorbereid maar geconfronteerd door de toestromende massa wierpen zij de poorten aan de uebergang borholmer strasse open, stapten terug en lieten de stroom aan zich voorbijgaan. kort nadien volgden de andere overgangen inclusief check point charlie. de muur had - in de woorden van regerend burgermeester momper - haar relevantie verloren. op 9 november 1989 viel dit op 13 augustus 1961 opgerichte inhumaan en monsterlijk bouwwerk. de in het nauw gedreven leiding van de ineenstortende "erste arbeiter und bauernstaat auf deutschen bodem" had de desperate vlucht naar voren gewaagd om de aderlating van de "republiekflucht" te stoppen en het vertrouwen van de bevolking te herwinnen.

in berlijn (west) leidde deze "tag des wiedersehens" (momper) tot een emotioneel geladen vrolijk chaotisch uitbundig weekeinde waarin bijna twee miljoen mensen uit de oostelijke sector en alle delen der ddr de stad instroomden. velen met tranen in de ogen, hand in hand, ouderen, jongeren, gezinnen met kinderen, kleuters en babies (een werd er zelfs hier geboren), kwamen zij in ehun kleine tweetakt auto's of te voet in een onophoudelijke mensenstroom. sommigen kwamen voor hereniging met familieleden anderen voor een bepaald doel "mijn auto repareren en een biertje te pikken" - zei een hunner mij - inkopen te doen, maar de meesten kwamen om persoonlijk vast te stellen dat het ongelooflijke waar was geworden en het verboden land te zien. slechts enkelen, ongeveer 5000, meest directe familieleden van eerder gevluchten, besloten

CONFIDENTIEEL

- 3 -

3. Over de inhoud van, of een reactie op, een codeber. mag nimmer ongerubriceerd (telex, telefoon, telefax, telex, etc.) worden gecorrespondeerd. Dossiers, welke codeber. betreffen, dienen veilig te worden opgeborgen.

2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend voor de afdeling Verbindingen worden vervoerd. aanvragen tst. 4836.

1. Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

Dir	Visie
Ag no	
Dossier	

refno. 22706

- 4 -

CODE BERICHT

CONFIDENTIEEL

hij nadien regerend burgermeester momper verweet in zijn rede te hebben gesproken van "volk der ddr" hetgeen tot een scherpe woordenwisseling leidde.

ook de berlijnse cdu leider diepgen's vordering aan de ddr om de muur af te breken en de brandenburger tor te openen was een valse noot.

bij de bezoekers als ook de west berlijnse bevolking bleek het thema niet te leven. voor hen was het een ontmoeting, een kennismaking en een hervinden. de rest kon wachten.

b. b r a n d e n b u r g e r t o r

het enige incident van betekenis vond plaats op dit historische punt. een duidelijke scheiding alhier is symbolisch voor de staatskundige en internationale rechtspersoonlijke identiteit van de ddr. het besluit van de ddr beperkt zich tot het verbreden van de reismogelijkheden naar de bondsrepubliek en berlijn (west) en mogelijk andere staten voor haar eigen burgers. de staatsgrens van de onafhankelijke staat der ddr blijft daardoor onverlet. pogingen van berlijnse jongeren in de avonduren van 10 november om stukken muur om te halen en het bezetten van de buitenmuur bij de brandenburger tor waren vanuit die optiek grensoverschrijdingen. de ddr reageerde zeer terughoudend en beheerst. het waterkanon bezorgde de jongeren een nat pak maar bracht uitkomst en daarna was een op de muur geposteed detachement ongewapende grenstroepen voldoende.

een afspraak met de westberlijnse politie houdende de toezegging dat harerzijds aan deze zijde verdere ongeregeligheden bestreden zou worden maakte ook dat overbodig.

c. s a m e n w e r k i n g

de situatie die als gevolg van het ddr besluit ontstond dwong de overheid en openbare diensten van beide stadsdelen tot contact en samenwerking van ongehoorde aard en in strijd met vele bestaande regelingen. het sprekenst was de gezamenlijke ingebruikstelling van de overgang potsdammerplatz door regerend burgermeester momper en oberburgermeister krack in de ochtend van 12 november. in hun officiële capaciteit hadden dezen nimmer contact gehad. bondspresident von weiszacker nadien onderhield zich op ddr grondgebied met leden van de ddr grenstroepen.

het kenmerk was pragmatisch, het doel het ongestoord en soepel verloop van het bezoekersverkeer. van ddr zijde werden bressen geslagen, stations geopend en de westberlijnse politie, brandweer en openbaar vervoer verzorgde het weghalen van uitzichttorens, verkeersveiligheid en lijnen en openbaar vervoer vanaf de nieuwe overgangen (soms zelfs tot op ddr grondgebied waar b.v. een westberlijnse busverbinding naar potsdam werd doorgetrokken). een noodtelefoonverbinding tussen de wederzijdse politiehoofdkwartieren en contact op het hoogste niveau

CONFIDENTIEEL

- 5 -

3. Over de inhoud van, of een reactie op, een codeber. mag nimmer ongerubriceerd (telex, telefoon, telefax) worden gecorrespondeerd.

2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend voor de afdeling Verbindingen worden, -erwaardigd, aanvragen tst. 4836.

1. Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

4. Dossiers, welke codeber. t. iten, dienen veilig te worden opgeborgen.

Dir	Visie
Ag. no	
Dossier	

refno. 22706

- 5 -

CODE BERICHT

CONFIDENTIEEL

is inmiddels een gegeven terwijl op de werkvloer van de overgangen de ddr grenssoldaat en westberlijnse politieagent enthousiast glunderend zij aan zij staan.

d. d e t o e k o m s t

de euphorie zal binnenkort afebben en dan komt de vraag hoe verder. van ddr zijde is inmiddels de verzekering gegeven dat dit alles niet teruggedraaid of in beperkende zin bijgesteld zal worden. wel zal e.e.a. inzonderheid de "niet bureaucratische" afwikkeling door een meer geregelde vervangen moeten worden. dit betekent een aanhoudende stroom bezoekers die alhier inkopen zullen doen en wellicht werk zoeken. ernstiger nog is het gevaar van een illegale export van schaarse ddr consumptiegoederen naar illegale handel in berlijn (west), waar een langlaufskischoen drueben voor ddr mark 49 voorhanden is en de inofficiële wisselkoers 1 dm - 10 ddr mark bedraagt (ooficieel pariteit) spreekt e.e.a. voor zich. het geladen woord monetaire hervorming, ter voorkoming van de "ausverkauf der ddr" is drueben reeds gevallen en lijkt een dwingende eerste stap naar een economische sanering. intussen zijn er interim regelingen en afspraken nodig. ook hier zal een intensieve samenwerking tussesn senaat en ddr autoriteiten noodzakelijk zijn.

gezien niet te verwachten is dat de ddr staats en (partij) leiding zal aanvaarden dat de sowjets hun formele rol als bezettingsmacht weer opnemen en de sowjet-unie zulks zeker niet bereid is te doen, komen nu de geallieerden voor een moeilijker heroverweging te staan. in zeker opzicht zijn zij links gepasseerd door de ontwikkelingen en kunnen weinig anders doen dan aanvaarden dat ook zij toeschouwers zijn bij gebeurtenissen waarin zij geen rol spelen. de situatie aan check point charlie gedurende het weekeinde was tekendnd. tussen de menigte westberlijners die hun oostduitse land- en stadgenomen jubelend ontvingen, gingen een amerikaanse, een franse en een britse militaire politieagent verloren die met veel moeite zich nog kweten van de formaliteit zijn respectieve uit berlijn(oost) terugkerende landgenoot (militair danwel civiel) te controleren.

u n q u o

van der tas 461

bonn, 141189 hvk

CONFIDENTIEEL

3. Over de inhoud van, of een reactie op, een codeber. mag nimmer ongerubriceerd (telex, telefoon, telefax) worden gecorrigeerd.

2. Afschriften van codeberichten mogen uitsluitend door de afdeling Verbindingen worden vervaardigd, aanvragen tst. 4836.

1. Op een codeber. mag teleg. niet in open taal worden geantwoord, tenzij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie Richtlijnen).

4. Dossiers, welke codeber. t. iton, dienen veilig te worden opgeborgen.